Gemeente Heerde

Verslag openbare vergadering commissie Samenleving 30 maart 2021

Aanvang	19.30 uur
Plaats	Digitale omgeving (Teams-vergadering)
Aanwezig	de voorzitter: P. Oosterhof de leden: CU-SGP: E. Moerman, G. van der Rhee CDA: J. Grotenhuis-van der Horst, A. Kasteel VVD: G. Hardam-Postma, N. Niesen GBP: W. Boeve, J.W.J. Van Ommen PvdA: B. Horst, G. Vijge-Koning D66/GL: A. van Dijk-Bruins, D.J. Landman-Kok het college: burgemeester J.W. Wiggers en de wethouders W.I. Meijer en S.J.L. Nienhuis Commissiegriffier: J. Kok Ambtelijke ondersteuning: B. Bessels, griffiemedewerkster; M. van der Veer, notuliste; gemeentesecretaris B. van Zuthem; J. van der Beek, R. Bresser, R. Kamp, adviseurs.
Afwezig met kennis geving	Y. Cegerek, I. Dijkstra, J. Tuinman

---

Algemeen

- Voorafgaand aan de opening roept de commissiegriffier de ingelogde deelnemers per persoon op.
- Voorzitter: Ik ben vanavond voor het eerst uw voorzitter. Dank voor het vertrouwen in mij. Ik wens u een goede vergadering toe.
- De voorzitter stelt vast dat de raads- en commissieleden daadwerkelijk aanwezig zijn en dat het quorum aanwezig is en geeft nog enkele aandachtspunten mee voor deze TEAMS-vergadering.

1. Opening en mededelingen

De voorzitter opent de vergadering om 19.30 uur en heet iedereen van harte welkom. Ook welkom: de inwoners van Heerde via de live verbinding van de lokale omroep RTV794. Een speciaal woord van welkom voor een aantal deelnemers van de cusus politiek actief. De griffie organiseert deze cursus voor inwoners van Heerde die geïnteresseerd zijn in de lokale politiek. Daaraan nemen 12 inwoners deel.

De raadscommissievergadering wordt als gevolg van de beperkende maartregelen rond het coronavirus digitaal gehouden. In verband met deze maatregelen is besloten als plaats van de vergadering deze digitale omgeving (Teams-vergadering) aan te wijzen.

Afmeldingen:

- Mevrouw Dijkstra (PvdA) wordt vervangen door de heer Horst
- De heer Tuinman (CU-SGP) wordt vervangen door mevrouw Moerman
- Wethouder Cegerek is afwezig

Enkele fracties hebben rondvraagpunten aangekondigd. Deze zijn doorgezet naar het college en de organisatie om zo mogelijk ter vergadering voor beantwoording door de portefeuillehouder te kunnen zorgen.

2. Melding van insprekers bij agendapunten en vaststelling agenda

- Er hebben zich geen insprekers aangemeld.
- De voorzitter vraagt of er wijzigingsvoorstellen voor de agenda zijn. Dat is niet het geval en de agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

3. Lijst met aandachtspunten, toezeggingenlijst, moties en bestuursagenda

3.1 Aandachtspuntenlijst Samenleving
Er zijn geen vragen of opmerkingen.

3.2 Toezeggingenlijst
De heer Kasteel: Op pagina 4 staat bij punt 3: "*Door de fractie PvdA zijn de volgende vragen gesteld"*. Deze schriftelijke vragen over de Stichting Berghuizerbad zijn door het CDA gesteld.
Voorzitter: De griffie zal dit aanpassen.

3.3 Moties
Er zijn geen vragen of opmerkingen.

3.4 Bestuursagenda
Er zijn geen vragen of opmerkingen.

4. Spreekrecht publieke tribune over punten die niet op de agenda staan
Er hebben zich geen insprekers aangemeld.

Raadsvoorstellen Samenleving

5. Eindrapport Verkenners Kop van de Veluwe
Introductie onderwerp: Het eindrapport van de Verkenners Kop van de Veluwe (Nunspeet, Elburg, Oldebroek, Hattem en Heerde) geeft een schets van de regionale ontwikkelingen en opgaven, het huidige samenwerkingspalet van de gemeenten, de kansen en bedreigingen. Daarin is een pleidooi opgenomen voor actie, zowel voor de gemeenten als de provincie.
Het college stelt de raad voor kennis te nemen van het eindrapport van de Verkenners Kop van de Veluwe 'Samen voor de Kop van de Veluwe; een pleidooi voor actie!' en het college ruimte te geven de in het rapport genoemde aanbevelingen ten uitvoer te brengen.
Het voorstel ligt nu eerst ter bespreking in de commissie voor.

Eerste ronde
Mevrouw Moerman: Voorzitter, Onze fractie heeft met grote interesse kennisgenomen van het advies van de verkenners van de provincie. We beseffen dat we als Heerde geen eilandje zijn en ook niet kunnen zijn in gemeenteland. Samenwerken is nodig met vrijwel alle grotere en kleinere opgaven die we als gemeente hebben. We zijn als fractie blij met de opstelling van de provincie, die dit samenwerken op basis van inhoud faciliteert, ook met dit rapport. En we zijn blij met de investeringsagenda van regio Zwolle, zoals die ook in memo ARI 2020-65 onder onze aandacht werd gebracht, en die ook invulling geeft aan wat er in het advies staat.

Dus als ons nu gevraagd wordt in dit raadsvoorstel om te besluiten 'kennis te nemen van' dit rapport, is dit simpel. Ook het tweede deel van het voorstel willen we graag doen, namelijk: het college ruimte geven om de aanbevelingen uit het rapport ten uitvoer te brengen. Hierbij zijn we blij met argument 2.2, dat samenwerking op basis van de inhoud voorop staat, en dat we ons daarmee niet kwetsbaarder maken, maar juist sterker in de onderlinge banden met onze buurgemeenten. We willen graag de scharnierfunctie zijn tussen Zwolle aan de ene kant en Apeldoorn aan de andere kant.

Hierbij hebben we enkel nog een paar vragen bij advies punt F. In het advies van de Verkenners staat over samenwerking op bedrijfsvoering bij punt F (blz 14): *Gemeenten, maak een principekeuze voor samenwerking op bedrijfsvoering in de Kop van de Veluwe. Herijk vervolgens de samenwerkingsinitiatieven in deze lijn. Pak door.*

De fractie van de ChristenUnie-SGP heeft hier een paar vragen bij:
- Hoe interpreteert het college de tweede zin, over het herijken?
- In welk tempo wordt dit doorpakken gedaan? Wat houdt dat doorpakken in volgens het college?
- Wanneer krijgen we over de verdergaande samenwerking te horen van uw college? (Als er onomkeerbare stappen worden gezet, maar wanneer is dat? En krijgen we er ook tussendoor over te horen?)
- En kan het college ons vertellen waar we nu staan in dit proces?

Wij kijken uit naar uw reactie.

Mevrouw Van Dijk: Voorzitter, het college vraagt de raad het college ruimte te geven in het rapport "De Kop van de Veluwe" genoemde aanbevelingen over te nemen, te weten '*participeer actief in de regio Zwolle, maak werk van niet-vrijblijvende samenwerking in de bedrijfsvoering*.'

Voorzitter, in het rapport worden de navolgende voorstellen in overweging gegeven:
1. *Zet de inhoudelijke opgaven voorop. Kijk wat de opgaven zijn*.
D66/GL adviseert het college; breng de inhoudelijke opgaven voor de komende raadsperiode in beeld, organiseer een debat met raad, met eventueel technische ondersteuning vanuit de ambtelijke organisatie. Wat kunnen we zelf? Waar zijn we kwetsbaar? Wat kunnen we niet? Welke samenwerking hebben we daarvoor nodig? Bereik overeenstemming over de schaal waarop te grote opdrachten in onze regio opgepakt kunnen worden en verleid, zoals het rapport zegt, buurgemeenten Epe en Hattem om inhoudelijk mee te doen.

Verder staat er in overweging 2: '*Een samenwerking die nauwelijks meer te ontvlechten is, staat een herindeling met andere partners in de weg*.' D66/GL adviseert het college: stel bij elke inhoudelijke opgave niet alleen de vraag "Kunnen we dit zelf?", maar beantwoord ook vooral de vraag "In hoeverre is een samenwerkingsverband onomkeerbaar?" Voor wat betreft niet vrijblijvende samenwerking in de bedrijfsvoering, in hoeverre is het samenwerkingsverband dan nog te ontvlechten? We willen achteraf niet geconfronteerd worden met onacceptabele kosten bij het aangaan van een herindeling met een eventuele andere partner op termijn.

Een andere overweging in het rapport is "*Wees als raad en college vervolgens eensgezind in het uitdragen van uw visie."* Onze conclusie is: Dit kan alleen als we vooraf met de gehele raad en het college overeenstemming hebben over hoe we onze inhoudelijke opgaven willen realiseren en op welke schaal de opgaven in onze regio opgepakt kunnen worden. Verleid buurgemeenten om inhoudelijk mee te doen. Zo werkt het college ook aan onze raadsvisie H2E. Graag vernemen wij een reactie van het college en de commissieleden op onze voorstellen.

De heer Horst: Het college vraagt in het stuk kennis te nemen van het eindrapport van de Verkenners Kop van de Veluwe. "Samen voor de Kop van de Veluwe. Een pleidooi voor actie!" Daarnaast vraagt u om het college ruimte te geven de in het rapport genoemde aanbevelingen ten uitvoer te brengen.

We hebben hier meerdere keren over gesproken. We hebben als fractie van de PvdA Heerde ook vaak onze gedachten laten gaan over dit rapport en de punten die er in staan. Feitelijk gaat het om 2 zaken: om in gezamenlijkheid te komen tot een Gelderse regionale investeringsstrategie binnen de regio Zwolle en te komen tot een niet-vrijblijvende samenwerking op bedrijfsvoering op de Noord-Veluwe.

Het eerste punt, al eerder geconcludeerd, is totaal geen bespreekpunt. We zullen hier dan ook voortvarend mee aan de slag moeten. Het pijnpunt zat hem de afgelopen tijd natuurlijk in de woorden 'niet-vrijblijvend' in punt 2. Je kunt hier op verschillende manieren naar kijken. In het raadsvoorstel zien we de zorgen die wij als fractie hebben geuit hieromtrent terug. Hieronder zal ik hier namens de PvdA Heerde op ingaan.

Ik wil beginnen het concreet te maken met een klein voorbeeld, al eerder genoemd in de overleggen die we hier gevoerd hebben, niet alleen door mij, maar ook van gemeentewege. Elke gemeente int de belastingen op haar eigen manier. Als je dit gezamenlijk oppakt, kun je kosten besparen, efficiënter werken en dit moet uiteindelijk beter uitpakken voor onze inwoners. Dat moet je natuurlijk niet nalaten om te doen. Tegelijkertijd zien we ook dat er niet de verplichting is om overal aan mee te doen. Heerde ligt letterlijk in het midden, tussen Apeldoorn en Zwolle. Een scharnierfunctie, waar eerder over is gesproken, is iets waar we ons in moeten blijven profileren. We moeten dit blijven uitdragen, zowel richting Zwolle als richting Apeldoorn. Laten we de kansen bij elkaar benutten. De wijze waarop het college aanbeveling 2 heeft verwoord in het raadsvoorstel geeft vertrouwen. We moeten per opgave bekijken, de schaal bepalen en hierin onze buurgemeenten verleiden om inhoudelijk mee te doen. Maar dat geldt wederkerig. PvdA Heerde is hier een voorstander van.

Punt 2, bij de kanttekening verklaart de onrust en de kritische houding afgelopen jaar t.o.v. de woorden niet-vrijblijvend. 9 jaar geleden leek er met het rapport Wagenaar-Roest maar één oplossing in beeld. Die tunnelvisie proef ik nu niet en we gaan ervan uit dat er is geleerd van het verleden. Het kan natuurlijk altijd zo zijn dat een samenwerking met bepaalde gemeenten uiteindelijk leidt tot een herindeling in de toekomst. Dit zal dan via een natuurlijke weg moeten zijn, zonder enig dwingend karakter. De noord-zuidas blijft dan leidend voor de PvdA Heerde.

Terug naar hetgeen u vraagt in het raadsvoorstel. Punt 1: 'kennis te nemen van'. Dat kan iedereen, volgens ons, of je het nou eens of oneens bent. Met punt 1 kunnen wij akkoord gaan. M.b.t. punt 2 kan de fractie van de PvdA Heerde het college de ruimte geven de in het rapport genoemde aanbevelingen ten uitvoer te brengen, met inachtneming van datgene wat wij als fractie hebben ingebracht vandaag.

Mevrouw Hardam: Eerst even een stukje geschiedenis. In 2012/2013 leidde de toenmalige ambtelijke H2O-samenwerking tot een voor onze raad ongewenst voorstel om te komen tot een besturenfusie van de drie gemeenten, Hattem, Heerde en Oldebroek. Vervolgens wordt een raadsbrede werkgroep samengesteld. Dit leidt tot het raadsbesluit van 14 december 2015: visie op samenwerking. Samenwerking op de Noord-Zuid as met de buurgemeenten Epe en Hattem wordt wenselijk geacht.

De realiteit. Inmiddels weten we dat als we de nadruk leggen op samenwerking met bepaalde gemeenten, wij ons afhankelijk maken van de bereidheid van die gemeenten. Epe wil niet en Hattem sprak zich destijds al uit voor samenwerking met Zwolle. En, dat maakt ons als gemeente Heerde kwetsbaar. Immers, Heerde is een kleine gemeente. Juist die schaal maakt dat onze ambtelijke organisatie op sommige bedrijfsonderdelen kwetsbaar is. Zowel bestuurlijk als ambtelijk! En dus is samenwerking (met als doel de dienstverlening te verhogen en de kwetsbaarheid te verkleinen) onontbeerlijk!

De toekomst. De VVD fractie onderschrijft het eindrapport van de Verkenners Kop van de Veluwe. Zij doen 2 concrete aanbevelingen:

Aanbeveling 1. Participeer actief in de Regio Zwolle met als belangrijkste oproep aan gemeenten en provincie om gezamenlijk een regionale investeringsstrategie uit te werken.
De VVD fractie denkt dat het prima is voor Heerde om op economisch vlak hierbij aan te sluiten. Het zal ons geen windeieren leggen. Dit gezien de strategische ambitie van Zwolle, om een economische grootmacht te worden (vergelijkbaar met Eindhoven). De regio Zwolle heeft in deze richting al de

nodige steppen gezet. De gemeente Heerde kan hierop 'meeliften'. Wij hebben met het onderschrijven van de samenwerking op de Noord Veluwe en bijbehorend investeringsprogramma dan ook een mooie eerste stap gezet. Daarnaast is de VVD fractie erg benieuwd welke thema's het college allemaal wil oppakken in deze regionale samenwerking. En hoe dit zich verhoudt tot onze eigen autonomie om op die thema's keuzes te kunnen maken. Bijvoorbeeld: Als er regionaal wordt samengewerkt op woningbouw, kan de gemeente dan zelf ook nog buiten de samenwerking om op eigen initiatief gaan bouwen? De bestaande samenwerking van de gemeente Heerde in de Cleantech Regio (Apeldoorn) is historisch en komt omdat de gemeente Heerde precies op de grens van de twee regio's (Zwolle en Apeldoorn) ligt. Voorlopig kunnen wat ons betreft beide samenwerkingsverbanden naast elkaar blijven functioneren. We kunnen daar ook niet zomaar aan morrelen zonder afbreuk te doen aan serieus en volwaardig bestuurlijk partnerschap in de betreffende regio's. Dat is iets wat wij als VVD en ook als politiek in Heerde belangrijk vinden.

Aanbeveling 2. Maak werk van niet-vrijblijvende samenwerking in de bedrijfsvoering.
Uitgangspunt hierbij is 'het liefst met z'n vijven (dus met Nunspeet, Elburg, Oldebroek, Hattem en Heerde), maar tenminste met z'n drieën'.
De VVD fractie vindt het slim de samenwerking in de bedrijfsvoering te organiseren via het principe van 'coalition of the willing'. Als één of twee gemeenten op een onderdeel niet mee kunnen/willen doen, betekent dat niet automatisch uitsluiting voor samenwerking op andere onderwerpen. Hierdoor ontstaat inderdaad flexibiliteit en ruimte. Wel waarschuwen we voor het feit dat als de gemeente Nunspeet en Elburg op diverse onderwerpen niet willen meedoen, de H2O gemeenten overblijven. Dat doet ons dan weer belanden in de situatie van 2012/2013 en is er maar weinig veranderd.

En dan nog de vraag wat het college bedoelt te zeggen met de laatste zin onder de alinea Uitvoering: "Daarbij vormt de mate van ontvlechtbaarheid van een samenwerking een belangrijk criterium.'' Graag horen wij wat dit precies betekent. En tenslotte: de VVD fractie vindt één ding wel randvoorwaardelijk van een dergelijke samenwerking. Het mag nooit zo zijn dat samenwerking leidt tot het lopen van het tempo van de langzaamste. Dit is een open deur, maar we willen hem hier wel even expliciet benoemen!

De heer Van Ommen: GBP Heerde kan zich kortgezegd vinden in het voorliggende raadsvoorstel. We hebben in het verleden als raad vaak onze voorkeuren uitgesproken voor wat betreft samenwerking, maar om verschillende redenen bleken die voorkeuren niet haalbaar. Het belangrijkste voor nu is dat we daar niet in blijven hangen met als gevolg dat we straks te laat zijn om aan te sluiten in verschillende samenwerkingsvormen. Dan vallen we buiten de boot en dat zou een zeer kwalijke zaak zijn.

De focus op de regio Zwolle vinden wij een goede. Het zal ons als gemeente ook aantrekkelijk maken voor de mensen uit die en omliggende gemeenten. Ik werk in Zwolle en als ik bijvoorbeeld alleen al zie hoe graag mensen uit deze stad recreëren in onze gemeente, dan moet dat onder andere al kansen bieden voor recreatie en toerisme. Dit is misschien maar een neveneffect, maar het geeft wel aan dat er een bepaalde connectie is tussen onze gemeente en Zwolle. Andersom gaan veel inwoners van de gemeente Heerde shoppen en uit eten in Zwolle.

Wij beseffen dat we nu niet aan de rand toe kunnen blijven kijken en dat we mee zullen moeten bewegen. Temeer omdat de andere gemeenten om ons heen dit ook gaan doen en ons niet zomaar bij het handje mee zullen nemen. Daarbij lijkt het ons ook een goed idee om in elk afzonderlijk geval af te wegen en te kunnen wegen met wie we zaken doen en waarin. Op deze manier moet het toch mogelijk zijn op het gebied van samenwerken het maximale eruit te halen.

De enige term die wij nog steeds een beetje vaag vinden is de "niet-vrijblijvende samenwerking". Kan de wethouder misschien nog een keer uit leggen wat hier precies onder wordt verstaan? Er zit een verschil tussen 'niet-vrijblijvend' en 'niet vrijblijvend'.

Wij willen het college graag een compliment maken voor het voortvarende handelen m.b.t. het opstellen van samenwerkingsagenda's. Wel hebben wij het idee dat er daarmee vooral gehoor wordt gegeven aan advies A uit de door de verkenners opgestelde adviezen. Wij zijn ook wel benieuwd naar wat het college van plan is te gaan doen met de adviezen B, E en F.

Mevrouw Grotenhuis: De fractie van het CDA heeft kennis genomen van het eindrapport van de Verkenners Kop van de Veluwe 'Samen voor de kop van de Veluwe". Het rapport geeft een doorkijk naar de regionale ontwikkelingen en opgaven, het huidige samenwerkingspalet van de gemeenten, de kansen en bedreigingen en het pleidooi voor actie voor zowel de gemeenten als de provincie. De aanbevelingen zijn ons bekend uit de themaraad van 28 september 2020.

Voorzitter, de afgelopen jaren zijn er allerlei onderzoeken naar samenwerking in de regio geweest, zoals de commissies De Graaf met het rapport Sterk bestuur en het onderzoek van Geert Jansen, De kunst van het verbinden, over de samenwerking in de Noord-Veluwe. Daarnaast is in december 2015 het rapport van de werkgroep Samenwerking gepresenteerd en ter besluitvorming voorgelegd. Een onderzoek in en door, in opdracht van de Raad van de gemeente Heerde om samenwerking met de gemeente Hattem en Epe te onderzoeken.

De stand van zaken anno 2021 is dat Epe een andere koers vaart en dat Hattem zich mogelijk aansluit bij de Kop van de Veluwe. En nu, voorzitter…

Het rapport geeft ons aan dat er ambitie en kracht aanwezig is in het gebied! Prachtig, daar moeten wij gebruik van maken en wel op een goede manier. Hierbij mogen wij niet te afwachtend zijn en/of blijven, willen wij geen kansen missen! Het rapport geeft ook aan dat het beeld niet direct zorgwekkend is. De gemeenten vervullen hun rol als lokaal bestuur naar behoren en er bestaat goed contact met de lokale gemeenschappen. Mooi om dit te lezen in dit rapport. De basis is dus aanwezig en de basis is goed! Dat mag ook blijken uit de goede samenwerking die onze gemeente op het gebied van jeugdzorg heeft in de regio Midden Overijssel en de regionale Energiestrategie in de Cleantechregio.

De fractie van het CDA is zich er goed van bewust dat niet alleen de tijden veranderen, maar ook de spelers in het veld en dat wij voor verschillende grote opgaves komen te staan. Deze opgaves zijn eerder benoemd. Maar ook de opgaves door de verschillende decentralisaties verzwaren en overbelasten het takenpakket van onze gemeente. Helaas zonder de extra financiële middelen die hiervoor nodig zijn. M.a.w. voorzitter, wij moeten meer kijken naar de kwaliteiten van de samenwerkingsverbanden en daarbij het construct denken loslaten.

Wij kunnen de opmerking uit het rapport onderstrepen om niet te spreken van welke vorm van herindeling dan ook, maar dat wij de focus moeten leggen op de kwaliteit en meerwaarde van samenwerken. Voorzitter, dit is voor het CDA van groot belang, onze eigen autonomie behouden, dit voor de bereikbaarheid van onze inwoners en de contacten met onze inwoners! Dit houdt ook in om onze inwoners zo spoedig mogelijk in helder taalgebruik te informeren wat de mogelijk nieuwe samenwerkingsverbanden inhouden en betekenen voor onze gemeente. Deze koerswisseling naar samenwerking in de regio moet worden uitgelegd aan onze inwoners. Daarnaast moeten wij blijven zoeken naar de samenwerking met de buurgemeenten Hattem en Epe. Onze fractie roept het college op om de communicatie rondom dit thema snel en zorgvuldig op te pakken. Daarnaast stellen wij voor om dit punt op de eerstvolgende agenda van de werkgroep Democratische processen te agenderen.

Beide genoemde raadsvoorstellen kunnen de goedkeuring krijgen met inachtneming van de opmerking die ik net al heb gemaakt om de samenwerking op de noord-zuidas te blijven opzoeken en te zorgen voor een heldere en snelle communicatie.

Beantwoording door het college

Burgemeester Wiggers: De commissie ziet dat het belang van regionaal samenwerken toeneemt. Dat geldt voor thema's die je met je buren deelt, maar ook voor thema's die voor de hele regio gelden en waarin je wilt meedoen. De investeringsagenda raakt de Kop van de Veluwe, maar ook de Cleantechregio. Er wordt gezegd dat we als Heerde niet als laatste in het peloton moeten zitten, maar we moeten in beide regio's ons best doen en kijken of we tot goede dingen kunnen komen voor de regio. Mevrouw Grotenhuis zei terecht dat dit iets is voor de werkgroep Democratische Processen, maar het betekent dat de raadsleden ook speler op dat niveau moeten worden en dat zij ook aanwezig zouden moeten zijn op bijeenkomsten voor raadsleden, zowel aan de zuidkant als aan de noordkant. Het is van belang, omdat bij regionale samenwerking democratische controle nog wel eens lastig is. Hoe dichter je er als raad op zit, hoe beter je je een beeld kunt vormen en hoe beter je kunt meepraten in de kaderstelling. De thematiek is in de loop der jaren veranderd. Een aantal jaren geleden was deze nog sterk geënt op fusie van gemeenten, maar nu meer op betekenisvol samenwerken. Het moet wel iets inhouden en het moet niet alleen om de vorm gaan. Je kunt filosoferen met wie je zou willen fuseren, maar die vraag is niet zo relevant. Als college hebben we betoogd nu in te zetten op inhoudelijke samenwerking rond thema's. Dat doe je uiteraard met je buurgemeenten, maar op sommige terreinen kun je misschien ook thematiek verbinden omdat je actief bent in zowel de Zwolse regio als in de Cleantechregio. Hierbij valt te denken aan de fietssnelweg F50, maar ook de A50. Kijkend naar de intrinsieke kwaliteiten van de gemeente Heerde, heeft Heerde veel kwaliteiten als woongemeente. Dat is een thema dat in beide regio's van belang is. Daar komen beide regio's in een breder scala bij elkaar en vervult Heerde een mooie rol als woongemeente met Cittaslowkeurmerk. Over de thematiek in regionale samenwerking zijn we het snel eens. De moeilijkheid zit meer in het tweede gedeelte van het verhaal, namelijk samenwerking op het gebied van bedrijfsvoering. Als Kop van de Veluwe hebben we vanaf 2004 al de nodige stappen gezet, met samenwerking op het gebied van automatisering, informatisering en de i-Dienst. Maar we doen dat op meer terreinen. De moeilijke vraag daarbij is wat ontvlechtbaar is. Hiervoor ben ik waarnemend burgemeester geweest in een gemeente die de meest vergaande vorm van ambtelijke samenwerking had, namelijk ambtelijke fusie met één directeur, waarbij men bestuurlijk allebei onafhankelijk bleef en waarbij men gevonden heeft dat men de bestuursdienst moest ontvlechten. Dat ging ook en brengt mij tot de conclusie dat die onomkeerbaarheid wel meevalt. Het vraagt inspanning, maar is zeker niet onomkeerbaar. Daartegenover staat dat we er niet aan moeten denken wat er zou zijn gebeurd als we onze i-Dienst in deze coronaperiode nog niet zouden hebben gefuseerd. Dan was het onuitvoerbaar geweest onze organisatie op deze manier draaiende te houden. In samenwerking is de i-Dienst het belangrijkst. Die is al samen met andere gemeenten. Dingen die je daar bovenop doet zijn, naar mijn ervaring, altijd omkeerbaar. Verleiden is inderdaad wederzijds. Het betekent dat je zowel kijkt naar hoe andere gemeenten en wellicht waterschappen mee kunnen doen in belangrijke opgaven als welke mogelijkheden andere gemeenten hebben waar je bij kunt aansluiten. 'Meeliften' en 'windeieren' vind ik in die zin minder mooie termen. Het gaat om actief bezig zijn en om hetgeen je met elkaar neerzet.

Gemeentesecretaris Van Zuthem: Een aantal fracties haalde onderdeel F uit het rapport aan: "*Maak een principiële keuze voor niet-vrijblijvende samenwerking op het gebied van bedrijfsvoering.*" Die principiële keuze heeft het college voor zichzelf al gemaakt. Wij willen op de bedrijfsvoering graag meedoen met de Kop van de Veluwe. Dat is ook de reden dat we nu over het raadsvoorstel praten, want het college vindt het belangrijk dat de raad zich ook in deze principekeuze kan vinden. Er staat ook: "*Herijk vervolgens de samenwerkingsinitiatieven in deze lijn. Pak door.*" Dat heeft vooral betrekking op de samenwerkingen die er al zijn, zoals NEO (Nunspeet, Elburg en Oldebroek). Ga je daarmee door, of stop je er mee en ga je het met z'n vijven bekijken? Wij zitten met 3 gemeenten in H2O en gaan bekijken of we die samenwerking kunnen uitbreiden met Elburg en Nunspeet. Dat wordt bedoeld met advies F. Met name de fractie van D66/GL vraagt om welke opgave in de bedrijfsvoering het gaat. Heerde heeft aangegeven dat in principe is elk onderdeel van de bedrijfsvoering bespreekbaar is. We staan er open in en willen bekijken wat nodig is. Wel hebben we afgesproken dat samenwerking een toegevoegde waarde moet hebben. Elk onderdeel wordt gewogen aan de 4 k's (kwaliteit, kwantiteit, kwetsbaarheid en kansen voor het personeel). Dat heeft ertoe geleid dat op dit moment 3 bedrijfsvoeringsonderwerpen serieus onder de loep worden genomen; inkoop, informatiebeveiliging en belastingen. Inkoop doen we al in H2O-verband en we

gaan bekijken of we dit kunnen uitbreiden met Elburg en Nunspeet. Nunspeet heeft al aangegeven op deze 3 onderwerpen geen aanleiding te zien mee te doen, maar kan op een later moment alsnog aanhaken. Deze 3 onderwerpen zijn in onderzoek. Zodra er een duidelijke koers is, zullen we de raad daarin meenemen. Wat nog veel bepalender is voor eventuele verdere samenwerking in bedrijfsvoering is het ICT-onderzoek dat momenteel plaatsvindt, waarin de 5 gemeenten bekijken hoe ver samenwerking in de ICT kan gaan. Als we daar met z'n vijven commitment over hebben, kunnen we ook meer samenwerken op het gebied van financiële administratie, personele administratie en zaaksystemen. Die zijn allemaal gekoppeld aan ICT. Kun je met de ICT onverhoopt niet tot samenwerking komen, dan wordt het bij elkaar voegen van al die applicaties vrij ingewikkeld. Het rapport over het ICT-onderzoek wordt binnenkort opgeleverd. Dan willen wij ook de raad daarin meenemen, want het kan consequenties hebben. Daarom is het ook zo'n belangrijk ijkmoment. Nunspeet doet hier ook in mee.

Tweede ronde

Mevrouw Moerman: Fijn dat er uitgebreid is ingegaan op de vraag over het ontvlechten en waar we nu staan. We hebben een beter beeld bij de abstracte formulering uit het rapport. Het kost wat om te ontvlechten. Het lijkt de fractie van CU-SGP handig om op het moment dat je gaat invlechten in te schatten wat het gaat kosten om het te ontvlechten, om niet voor onaangename verrassingen te komen staan, mocht je later toch willen uitstappen. Fijn om te horen dat samenwerking aan de noordkant niet betekent dat de zuidkant wegvalt en dat inhoudelijk wordt gekeken waar samenwerking zin heeft. Ter bevestiging: als we aanbeveling F onderschrijven betekent dat niet dat de provincie dat later als argument kan gebruiken om aan te sturen op een fusie? Dat is niet onze intentie.

Mevrouw Van Dijk: De uitleg bij de uitdagingen in de bedrijfsvoering geeft meerwaarde, omdat het een beeld geeft waar we dan aan moeten denken. Met name de lopende projecten inkoop en belastingen lijken mij ook de quick wins. Als ik naar bijlage 1 kijk en aan de uitleg van de gemeentesecretaris denk, is het misschien interessant om in een aparte themaraad van gedachten te wisselen over de regionale opgaven die puntsgewijs staan genoemd. Dan hebben we allemaal een beeld wat daarmee bedoeld gaat worden. Als je het als raad, zoals in één van de overwegingen staat, moet uitstralen dat je enthousiast bent over deze route, is het wel handig als we daarbij allemaal hetzelfde beeld hebben.

De heer Horst: We moeten geen oogkleppen op doen en ons volledig focussen op de Kop van de Veluwe en de regio Zwolle. We zitten ook in de Cleantech en die blik naar het zuiden moeten we blijven houden. Op heel veel manieren werken we samen met de gemeente Epe. Daarnaast moeten we duidelijk communiceren. Als er een onderwerp als belastingen, inkoop of informatiebeveiliging wordt besproken, moet duidelijk zijn wat het voor ons als raad en inwoners betekent en wat de voordelen zijn. Dat moet duidelijk worden in de communicatie naar ons toe. En eigenljik moet dan ook al duidelijk zijn wat er in de toekomst gebeurt als we een andere keuze maken en wat we dan met die ontvlechting moeten doen. Transparantie is hierin een vereiste.

Mevrouw Hardam: Mijn vraag uit de eerste ronde is nog niet beantwoord. In aanbeveling 1 staat: "*Participeer actief in de regio Zwolle*." De fractie van de VVD is erg benieuwd welke thema's het college gaat oppakken in de regionale samenwerking en hoe zich dat verhoudt tot onze eigen autonomie. Als er regionaal wordt samengewerkt op woningbouw, kunnen we als gemeente Heerde dan zelf, buiten die samenwerking om, op eigen initiatief gaan bouwen?

Mevrouw Grotenhuis: Het tijdspad voor de communicatie naar de inwoners is niet helemaal helder. Pakt het college dit voor de komende tijd op, of komt dit op de agenda bij de werkgroep Democratische Processen?

Beantwoording door het college

Burgemeester Wiggers: Normaal gesproken maak je een construct waarin je de samenwerking giet. Dat kan een gemeenschappelijke regeling zijn, maar het kan ook een dienstverleningsovereenkomst (dvo) zijn. Een dvo bekijk je voor een bepaalde tijd en wat het kost om te ontvlechten. Voor zover je het kunt overzien ga je hier over nadenken. Maar je kunt het niet voor 100% garanderen. De tijd heeft ook invloed op zaken. Er werd gevraagd of er niet toch een verstopte fusie in zit. Dat is een lastige. We kijken naar de Kop van de Veluwe, maar ook verder in de regio, met gemeenten die

naar de maatstaven van Binnenlandse Zaken aan de kleine kant zijn, die kwetsbaarheden hebben en die zelf niet in staat zijn om regionale opgaven op te pakken. Dat moet je dan samen doen. Ik denk dat, als je dat op een goede manier doet, een herindeling minder snel in zicht komt. Gaat het niet goed, dan zal dat eerder een lijn zijn die de provincie gaat inzetten. Ik denk dat dit juist de manier is om antwoord te geven op bepaalde opgaven die op je af komen wat betreft schaal, kwetsbaarheid, etc. Ik denk dat, als dat goed functioneert, die herindelingsvraag verder weg ligt. Wat pakken we op in de regio Zwolle? Deze vraag hebben we niet uitvoerig beantwoord, omdat het een heel pakket is. We zijn bezig met de investeringsagenda op tal van terreinen. Eigenlijk is het thema wonen, net als de bedrijventerreinen, al jarenlang een regionaal thema. Vroeger verdeelde de provincie dat met een soort contingenttheorie, nu doen we dat met elkaar, omdat het een regionale woningmarkt is. Hetzelfde geldt voor bedrijventerreinen. Daarmee voorkomen we dat er over- of onderaanbod komt. Zowel in de Cleantechregio als in de Zwolse regio wacht ons een vrij stevige opgave voor wonen; waar ga je dat doen, wat pakt iedere gemeente, wat zijn de geschikte plekken? Dat beslis je met elkaar en dat komt terug in de aparte gemeenten. Meestal communiceren we over onderwerpen zelf. Regionale onderwerpen als de investeringsagenda, het fietspad en ook de RES hebben hun moment van communicatie als ze daar zijn. Als je ervoor kiest op thema's te gaan samenwerken, merk je dat communicatie rond die onderwerpen plaatsvindt. Dat zijn de momenten waarop je de meeste dingen met elkaar bespreekt. De bespreking van de werkwijze in de werkgroep Democratische Processen ligt bij de raad. Je moet er wel met elkaar naar kijken, omdat je als raad in regionaal samenwerken toch een stukje verder staat. Dat is één van de thema's die je als raad moet bespreken; hoe ga je om met je invloed als raad en collectieve raden? We proberen bijeenkomsten te organiseren voor raden. Wees daar ook en bespreek die thema's in de raad.

Gemeentesecretaris Van Zuthem: Mevrouw Van Dijk vroeg naar de in bijlage 1 genoemde opgaven. Een groot deel van die opgaven is óf verwerkt in de investeringsagenda van de regio Zwolle óf ze komen op de strategische agenda van de Cleantechregio terug, afhankelijk van waar wij op dat moment participeren. Als het gaat om bedrijfsvoering; het ICT-verhaal komt binnenkort naar u toe. Personele kwetsbaarheid is één van de criteria om aan te toetsen. In die zin worden die opgaven in de praktijk opgepakt.

Advies per fractie/samenvattende conclusie voorzitter:
Het college stelt voor kennis te nemen van het rapport en ruimte te krijgen om de aanbevelingen ten uitvoer te brengen. Zijn er commissieleden die vinden dat dit als B-onderwerp door moet naar de raad? Dit is niet het geval.
Conclusie: de commissie stemt in met behandeling in de raad als A-onderwerp.

6. Vaststellen Integraal Huisvestingsplan (IHP) 2021-2036 en opdrachtbevestiging vervolg
Introductie onderwerp: De raad heeft een krediet beschikbaar gesteld voor de projectbegeleiding van het opstellen van een Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP). Daarmee wordt het IHP van 2016 geactualiseerd. Met dat besluit zijn ook de uitgangspunten bepaald die ten grondslag moesten liggen aan het geactualiseerde IHP.
Het college vraagt de raad het IHP 2021-2036 vast te stellen en het college opdracht te geven de in het plan genoemde voorzieningen in samenwerking met de betrokken schoolbesturen in businesscase uit te werken en die uitwerking per geval voor te leggen aan de raad.

In de themaraad van 1 maart jl. is informatie uitgewisseld over dit onderwerp. Het college zal over een drietal vragen nog informatie verstrekken via een Memo ARI. Wellicht dat de portefeuillehouder daarover nog enige (proces)informatie kan geven.
Bij de portefeuillehouder zijn enkele adviseurs aanwezig om, indien nodig, een toelichting te geven. Het voorstel ligt nu eerst ter bespreking in de commissie voor.

Toelichting wethouder Nienhuis
We hebben toegezegd dat er een memo ARI komt waarin wij toelichting geven op 3 vragen. Dit is een behoorlijke klap werk, waarin we voor aanlevering ook afhankelijk zijn van andere gemeenten.

Daarom is tijdens de themaraad toegezegd dit in ieder geval voor de raadsvergadering toe te sturen. Zo is dat ook in het raadsvoorstel verwoord. Zoals het er nu uit ziet heeft u deze ARI volgende week. Bij het kopje Subsidies staat dat er alleen voor de Noordgouw subsidie is aangevraagd. Deze subsidie hebben wij inmiddels ook aangevraagd voor De Horsthoek. Het gaat hierbij om de Specifieke uitkering ventilatie en scholen.

Eerste ronde

Mevrouw Landman: Voorzitter, als fractie D66/GL zijn we content over de wijze van voorbereiding van het dossier IHP. We merken dat deze wijze van werken, eerst een meer thematische of technische aanpak van een groter dossier om het vervolgens in de commissie te bespreken waar de grote lijn en de zorgpunten zitten, een prettige werkwijze is.
Ook de knip die is aangebracht tussen het vaststellen van het IHP, dus de inhoud en financiën vinden wij een goede bestuurlijke keuze. De schoolbesturen kunnen nu verder met hun werk om businesscases op te stellen en de gemeente heeft tijd om te kijken hoe en wanneer de financiën beschikbaar gesteld kunnen worden.

Graag hadden we de toezeggingen van de gestelde vragen in de themaraad gehad. Maar, zoals de portefeuillehouder net aangaf, die komen nog. Voorzitter, wij vinden dat jammer, omdat wij misschien iets meer gevoel bij de hoge bedragen hadden gehad die nu in de plannen worden genoemd. Een vraag die ons nog niet duidelijk is, is wat de wetswijziging op gaat leveren vanuit het Gemeentefonds voor renovatie. Is het voor nieuwbouw wel duidelijk op welke gelden we kunnen rekenen vanuit het Gemeentefonds? Misschien is het handig dat bij die vragen mee te nemen.

Het is fijn dat het proces van het IHP goed is verlopen en dat er aandacht is geweest voor het goed betrekken, dus draagvlak creëren van alle gremia. En nog beter is, zoals er staat, dat er een rapport ligt waar consensus over is. Dat is voor alle betrokkenen een kompliment waard. D66/GL stelt dat door goed onderwijs iedereen de kans moet krijgen de beste versie van zichzelf te worden. Onderwjjs is de bakermat. We moeten meer aandacht voor kinderen en jongeren hebben, zeker nu en na deze crises. En daarbij geldt ook dat de schoolgebouwen in goede staat moeten zijn, inclusief de ventilatiesystemen, zodat kinderen en jongeren in een aangename en in een kwalitatief verantwoorde omgeving onderwijs kunnen volgen.

Het rapport heeft een looptijd van 15 jaar. De voorstellen in het rapport, waarbij grote verbeteringen/renovaties of nieuwbouw moeten plaatsvinden, kent een kortere termijnplanning van rond de 5 jaar. Dat is nogal een grote range, 15 of 5 jaar.
De inhoud en de financiën scheiden is op zich prima, maar we nemen als raad daardoor een grote verantwoordelijkheid op onze schouders. Zeker als we denken dat alles de komende 5 jaar uitgevoerd moet worden en niet meer gefaseerd over een langere tijd.
Op het moment dat een businesscase is uitgewerkt en het ziet er goed uit (waarbij ook gekeken gaat worden wie welke kosten voor z'n rekening gaat nemen en wat de mogelijke subsidies zijn) komen de voorstellen m.b.t. budgetaanvragen bij de raad. Op dat moment lopen we o.i. tegen 3 punten aan:

- Vinden we de verdeling qua kosten tussen schoolbestuur en gemeente acceptabel?
- Kunnen we het gevraagde budget wel in onze begroting rondkrijgen op korte termijn?
- En als de eerste budgeten beschikbaar zijn gesteld, is er dan nog wel budget vanuit de gemeente om ook voor de laatste plannen/businesscasussen geld beschikbaar te stellen?

Voorzitter, als deze vragen beantwoord zijn dan stellen we ons zelf als fractie D66/GL ook nog de volgende vraag: Wat gaan we doen als de planning van de gevraagde budgetten en investeringen niet overeenkomen met andere prioriteiten? Het gaat immers om enorme bedragen, wat je niet zomaar uit de begroting kunt trekken. Dat is voor de fractie van D66/GL een grote zorg. Zeker in deze tijd, waar we bijvoorbeeld niet weten hoeveel bijstandsgerechtigden er volgend jaar zijn, welke tekorten er bij cultuur, sport en het zwembad zijn en, niet in de laatste plaats, ook nog de financiële knelpunten huishoudelijke verzorging, Jeugdzorg en de MFA op moeten lossen.

Voorzitter, en dat weet ik zeker dat ik nog diverse knelpunten als ICT-budgetten, Omgevingswet, minder inkomsten bouwvergunnigen, RES, enz. vergeet.
Hoe gaan we hiermee om? En geven we de scholen en hun besturen door dit IHP vast te stellen niet te hoge verwachtingen? Hoe staat het dan met het verwachtingsmanagement? We moeten als raad wel prioriteiten stellen. Alles kan niet. Hoe stellen we als raad vast wat urgent is en welke kaders leggen we hiervoor aan?

Wij als raad moeten hier een visie op hebben en wij verwachten dan ook dat we voor de Perspectiefnota scenario's krijgen voorgelegd hoe we met bepaalde keuzes en knelpunten om willen gaan en waarbij we samen bezien hoe we deze weg gaan lopen. Immers onderwijs is het fundament van onze maatschappij en dit heeft wat de fractie van D66/GL betreft een hoge prioriteit.
Of gaan we samen op de korte termijn nog kaders en scenario's bespreken in een soort themaraad? Dat zou ook een goede keuze zijn.

Mevrouw Vijge: Wat betreft de fractie van de PvdA ligt er een overzichtelijk, zorgvuldig opgemaakt, maar tevens ook een zeer ambitieus integraal huisvestingsplan. De bouwsector staat momenteel onder grote druk, terwijl er in dit plan een grote opgave ligt voor de jaren 2021 en 2022, om bijvoorbeeld de fusie van de twee scholen in Wapenveld De Goede Herder en de Ds van Maasschool en de nieuwbouw van de Jenaplan in Hoorn alsook het Sprengencollege met een grote bouwopgave. De vraag die ons dan ook bezighoudt is: zijn er voldoende middelen en handen om deze ambitieuze planning daadwerkelijk uit te kunnen gaan voeren?

Daarnaast zijn wij van mening dat de nieuwbouwkosten wellicht onderschat worden. Het indicatief investeringskostenniveau staat nu op €2.800,00/m^2 BVO. In inmiddels hebben we ook kunnen leren dat er ongewild extra kosten bij komen, mede gezien alle duurzaamheidseisen en daarmee tevens prijsstijgingen. Is er over nagedacht hoe we eventuele extra kosten, die er naar onze schatting ongetwijfeld gaan komen, gaan opvangen?

Wat betreft de leerlingenaantallen wordt op basis van uitgebreide prognosemethodiek, uitgevoerd in 2019, gesteld dat er in 2035 een daling is te zien in alle scholen. Tezamen 20% voor het basisonderwijs en 8% voor het voortgezet onderwijs. Wat onze fractie niet duidelijk is geworden, is waar deze prognose uit 2019 uiteindelijk op is gebaseerd. Om maar eens iets te noemen, de huidige woningnood, onze woningbouwopgave, de leegtrekkende Randstad richting het noorden en oosten, de regio Zwolle die ook sterk inzet op werk en wonen. Kan het college ons hier wellicht nog een toelichting op geven?

Een aantal opmerkingen/vragen m.b.t. de specifieke scholen. Wat betreft De Sprengen, bestaat er een kans dat Natura 2000 de uitvoeringsplannen alsnog in de weg gaat staan? En is het mogelijk, omdat er in 2021 al gestart gaat worden, dat dit vertragende bezwaren in het proces gaat opleveren? Is er overleg met bijv. de belangenorganisaties?

Met de fusie van De Goede Herderschool en de Ds. Van Maasschool per 01-08-2022 en de daarmee geplande nieuwbouw op locatie van de Van Maasschool betekent dit dat op die locatie het leerlingenaantal zal verdubbelen. In welke mate zijn of worden omwonenden en ouders hierbij betrokken? Wat kan dit gaan betekenen voor de omgeving, bijvoorbeeld qua overlast? Wordt dit dan één school met één schoolbestuur, of een ingang met twee schoolbesturen? En welke andere overwegingen zijn er zoal gemaakt m.b.t. het samenvoegen van de scholen? Is er bijvoorbeeld ook overwogen om de Goede Herder en de Ds. Van Maasschool onder te brengen bij de Jan Ligthartschool, in één brede school? Of de Goede Herderschool naar De Parel en de Van Maasschool naar de Jan Ligthartschool? Deze is deels gemeentelijk monument, maar er ligt nog een heel groot stuk grond omheen. Hiermee zou je de Van Maasschool weer vrijspelen voor eventuele woningbouw.

Tijdens de renovatie van de Jan Ligthartschool worden de leerlingen tijdelijk gehuisvest in de Goede Herderschool. Daarna komt deze locatie beschikbaar voor herontwikkeling, waarbij de opbrengst ten gunste van de gemeente komt. Zijn er al mogelijke plannen voor deze locatie? En wordt de

opbrengst van deze locatie dan weggestreept tegen de kosten van het IHP vanwege de verkoop aan projectontwikkelaar, of bijvoorbeeld actieve grondpolitiek?

Er werd net al iets gezegd over subsidies. Gebleken is dat we niet veel tijd meer hebben te verliezen, gezien die aanvragen van de subsidies, maar is gebleken dat die aanvragen inmiddels al weg zijn. De vraag die dan nog rest: zijn er subsidies waar we wellicht achter het net gaan vissen, of dreigen mis te lopen, gezien het tijdsbestek?

Mevrouw Hardam: De VVD fractie is blij met het onderliggende Integraal Huisvestingsplan voor het onderwijs in de gemeente Heerde. In de themaraad van 1 maart 2021 werd al duidelijk dat het IHP breed wordt gedragen onder de schoolbesturen. Dat is van groot belang. Twee vertegenwoordigers uit het onderwijsveld gaven tijdens die themaraad een toelichting hierop. Waarvoor nogmaals onze dank.

Het IHP beoordeelt de vervangende huisvesting, niet alleen vanuit de technische conditie van de bestaande gebouwen (mate van veroudering), maar kijkt ook naar de mate waarin de huisvesting het huidige en het toekomstige onderwijs faciliteert. Volgens mij is dat maatwerk. Bovendien wordt er nu ook gekeken naar de energieprestaties en het binnenklimaat van de schoolgebouwen. Dit is een dikke, vette plus. Immers, de noodzaak van een gezond binnenklimaat en goede gebouwventilatie is in het afgelopen jaar weer heel erg duidelijk geworden. Voor elk van de in het IHP genoemde huisvestingsvoorziening wordt een businesscase uitgewerkt in samenwerking met de schoolbesturen. Er wordt dan een afweging gemaakt tussen renovatie of nieuwbouw. Aspecten als financiële, kwalitatieve, cultuurhistorische en duurzaamheid spelen dan een rol. Dit vindt de VVD fractie belangrijk!

Ook vinden wij belangrijk dat wij met de vaststelling van dit Integraal Huisvestingsplan, nog geen financiële uitspraak doen. Het beschikbaar stellen van de benodigde gelden zal per businesscase aan de raad worden voorgelegd. Als VVD maken wij hier alvast de opmerking dat we hier wel scherp op moeten zijn en blijven. Laten we dat als commissie ook aan het college meegeven! Dus naderhand volgt het uitvoeringsplan, met daarin een duidelijke opgave van de benodigde financiële middelen. Zo blijven wij als raad in control!

De heer Boeve: De fractie van Gemeentebelang Boerenpartij heeft het opgestelde Integraal Huisvestingsplan 2021-2036 aandachtig gelezen en we willen graag ICS adviseurs complimenten maken voor het duidelijk en helder geschreven IHP. Ook de themaraad van jongstleden 1 maart heeft veel verduidelijking gegeven. Het doet ons goed om te lezen dat het IHP tot stand is gekomen door intensief te overleggen met de schoolbesturen. Dit kwam ook in de themaraad van 1 maart naar voren, door de inbreng van de 2 vertegenwoordigers van de scholen. Wij kunnen hiermee concluderen dat dit IHP door de schoolbesturen breed gedragen wordt.

Dit IHP laat wel zien dat er forse investeringen voor de jaren 2021-2024 gepland staan. Als we deze willen uitvoeren, zullen wij wel de financiële middelen moeten hebben. In het raadsvoorstel wordt in de kanttekening 2.2 hier al aan gememoreerd: Voor de huisvesting is geen aparte reserve en dus geen plafond. Iedere businesscase zal apart worden uitgewerkt en ter besluitvorming worden voorgelegd, waarbij de uitvoering van elke businesscase afhankelijk is van de op dat moment beschikbare gelden. Concluderend kunnen we dan stellen, geen beschikbare gelden, geen uitvoer van de investeringen. Dat baart ons toch wel zorgen! Door nu in te stemmen met het voorliggende IHP geven we de verschillende scholen/schoolbesturen wellicht de indruk dat de in het IHP opgenomen voorzieningen ook daadwerkelijk uitgevoerd kunnen gaan worden. Is het IHP met de geplande investeringen voor de periode 2021-2024 wellicht iets te ambitieus, of kijken wij als GBP door een te donkere bril?

De heer Kasteel: Allereerst bedankt voor een overzichtelijk plan wat voor ons ligt. Tijdens de themaraad, welke wij op 1 maart hebben gehad zijn me veel dingen bijgebleven, maar de woorden

dat er samengewerkt wordt tussen de schoolinstellingen is mij in het bijzonder bijgebleven. Wij worden hier blij van, het wordt breed gedragen.

Zoals de heer De Vries van de Noordgouw aangaf dat ze voor corona een rondje langs elkaars scholen hebben gemaakt en bij elkaar gekeken hebben, dit heeft hier zeker een goede bijdrage aan geleverd. Graag zien wij dat het samen wordt uitgebreid met een andere partner, namelijk de gemeente. Dat kan volgens ons doormiddel van het stuk wat nu voor ons ligt. In onze ogen een mooi plan waar we mee vooruit kunnen voor de scholen, de gemeente Heerde, maar zeker ook voor onze kinderen, de jongste inwoners van onze gemeente, maar ook kinderen uit onze buurgemeentes. Iedereen is welkom.

In het plan en tijdens de presentatie werd er onderscheid gemaakt tussen inhoud en bekostiging. Een goede keuze. Hier heb ik nog een aantal vragen over. Tijdens de themaraad werd er gezegd dat de school ook een financieel aandeel moet leveren. Kan de wethouder aangeven wat de verhouding is van de kosten tussen de scholen en de gemeente en is dit wettelijk vastgelegd? Dit is ook een zorg van de fractie van D66/GL, welke wij delen.

Uit de themaraad kwam dat, na het vaststellen van dit IHP, de gemeente met de scholen in gesprek gaat. Is dit de normale volgorde/gang van zaken qua procedure? Een andere vraag, voorzitter: Stel je voor dat er in de toekomst nog subsidies mogelijk zijn vanuit de overheid. Ten gunste van wie komen deze subsidies dan, de gemeente, of van de scholen? Net als PvdA maken wij ons ook zorgen over eventuele oplopende kosten in de loop van de tijd. Hoe wordt dit geborgd?

Als slot wil ik een zin van de de heer Van Bergen, inspreker namens de scholen op 1 maart, citeren: "*Kwaliteit van schoolgebouwen is een voorwaarde voor goed onderwijs*". Hierop willen wij aangeven dat de gemeente invloed heeft op het eerste gedeelte van deze zin, dus de kwaliteit van de schoolgebouwen en dat bij akkoord van dit besluit de bal bij de scholen ligt om voor het tweede gedeelte van de zin te zorgen, dus goed onderwijs. Wij wensen ze daar veel succes mee.

De heer Van der Rhee: Ik wil me beperken tot 3 kernwoorden: inhoud, centen en verwachtingspatronen. Voor wat betreft de inhoud eerst een compliment; goed dat er wordt gekozen voor een beleidsrijk IHP en dat het onderwijsaanbod en de kwaliteit van de huisvesting leidend zijn. Ook fijn dat er aandacht is voor de gezonde huisvesting. Binnenklimaat en ventilatie zijn onderwerpen waar we het afgelopen jaar meer aandacht voor hebben gekregen. Goed om te lezen dat de schoolbesturen nauw bij het opstellen van het IHP betrokken zijn geweest en zich kunnen vinden in de uitkomst die voorligt. Over de centen hebben we nog een paar vragen. Er wordt voorgesteld met een businesscase te werken. Tegelijkertijd zien we op pagina 4.7.1 de voorzieningen van 2021 - 2024 opgesomd. Dat is heel dichtbij. Iets verder, tot en met 2036, vinden we alleen de IJsselvallei. Als het om de centen gaat, ligt er een grote uitdaging dichtbij ons. In 2015 is er een wijziging gekomen. Tot die tijd ontving het Gemeentefonds in de algemene uitkering gelden. Is dat gereserveerd? Ik kan het niet vinden en ben bang dat de gemeente Heerde die gelden niet apart heeft gezet, maar heeft uitgegeven aan andere dingen. De schoolbesturen hebben ook geld gekregen voor binnenonderhoud en sinds 2015 ook voor buitenonderhoud. Wat verwacht de gemeente Heerde qua inbreng van de schoolbesturen? Prima dat er een scheiding is tussen inhoud en dat we per businesscase bekijken hoe de zaak er voor staat. Zijn we dan niet onbewust te grote beloftes aan het doen aan de schoolbesturen? Kunnen we dat wel betalen? Dit stuk gaat over huisvesting van het onderwijs van kinderen van 4 tot en met 12 jaar. In de maatschappij zien we een nadrukkelijke beweging om ook de peuteropvang daarbij te betrekken. Hoe stelt het college zich dat voor naar de toekomst? Dit IHP lijkt zich te beperken tot de basisonderwijshuisvesting. Dat zouden wij een gemiste kans vinden.

Beantwoording door het college

Wethouder Nienhuis: Een aantal commissieleden is content met de wijze van werken en de themaraad werd als zeer nuttig ervaren en als een goede voorbereiding op deze commissie. Ook vinden de commissieleden het onderlinge draagvlak bij de scholen erg prettig. Ook worden er een

aantal kritische opmerkingen en vragen gesteld. De fractie van D66/GL stelt een aanvullende vraag over het Gemeentefonds. Deze vraag nemen we mee in de beantwoording in de ARI. Geven we niet teveel hoop aan de schoolbesturen? Wij hebben dit IHP als ambitieus maar realistisch ingeschat; concreet voor de eerste 4 jaar + een doorkijk op de daaropvolgende 12 jaar. De PvdA vraagt of de kosten kloppen. De kosten in het IHP zijn prognoses. Er wordt per scenario een businesscase uitgewerkt. Daarin kunnen we met de concrete bedragen werken en worden ook eventuele opbrengsten van vrijgekomen gronden meegenomen. Dat betekent dat de investering dan lager is. De VVD is blij met het plan en zegt dat we er scherp op moeten zijn en blijven. De businiesscases worden uitgewerkt. Dan zijn de financiën concreet. Dat wordt u voorgelegd. Daar mag u dan scherp op zijn. GBP stelde 'geen financiën, geen investeringen.'
Ik begrijp niet wat de te donkere bril was. Het aandeel verhouding tussen scholen en gemeente is bij mijn weten nog niet bekend. Het ligt aan de soort subsidie ten gunste van wie deze komen. Als er dat jaar een subsidieregeling beschikbaar is waardoor de investeringshoogte van de betreffende businesscase lager wordt, hoeven we daar minder voor te investeren. Wij verwachten dat het ambitieus maar realistisch is.

De heer Bresser: De vraag over de wetswijziging van het Gemeentefonds komt in de schriftelijke beantwoording. Het toevoegen van renovatie aan de maatregelen betekent niet per saldo dat de gemeente meer kosten gaat maken. Renovatie wordt als alternatief voor nieuwbouw gezien, vooral om meer mogelijkheden te hebben. De uitkering in het Gemeentefonds is de afgelopen jaren niet meegestegen met de ontwikkeling van de wetgeving. Er werd gevraagd naar het prijspeil. Wij hebben gerekend met €2.800,=/m^2 voor nieuwbouw. Dat zijn gemiddelde vierkantemeterprijzen. Die bedragen zijn gebaseerd op de huidige wetgeving en het huidige bouwbesluit. Daarin zijn de laagste duurzaamheidseisen voorzien. Als schoolbestuur en gemeente samen tot de conclusie komen dat er i.p.v. BENG energieneutraal, of nul-op-de-meter gebouwd gaat worden, is dat onderdeel van de businesscase en kan daar een bijdrage van het schoolbestuur verwacht worden wanneer dat leidt tot lagere kosten in de exploitatie. Er is een vraag gesteld over de prognose. Ik ken de precieze vraagstelling van de gemeente aan Pronexus niet, maar weet uit ervaring dat zij rekening houden met nieuwbouwplannen in een gemeente. Dat zal hier allicht zijn meegenomen. De prognose is van 2019. In hoeverre er toen al zicht was op ontwikkelingen in de toestroom naar het oosten van het land, weet ik niet. Het kan zijn dat de prognoses daar in achterblijven. Er is een vraag gesteld over de nieuwbouw van de Van Maasschool, of op die locatie het leerlingenaantal zal verdubbelen. Er is sprake van een fusie van beide scholen, dus ze komen straks onder één schoolbestuur te vallen en er zal ook sprake zijn van één school. De fusie leidt tot een nieuwe school, dus dat worden niet twee scholen onder één dak. We hebben goed gekeken naar de locatie van de Van Maasschool. Het schoolbestuur heeft hier ook onderzoek naar laten uitvoeren. De locatie biedt meer dan voldoende ruimte voor de huisvesting van een nieuwe school bestaande uit de leerlingen van de twee scholen. Bij de Jan Ligthartschool is wel enige ruimte in de omgeving, maar die is al ingeperkt door de nieuwbouw van de kinderopvang en is niet zodanig dat daar een fusieschool bij zou kunnen.

Tweede ronde
Mevrouw Landman: Ik vond de vraag van de fractie van CU-SGP of de kinderopvang integraal geregeld kan worden zeer interessant, maar heb hier in de beantwoording niets over gehoord. Het verwachtingsmanagement. De wethouder geeft aan dat de plannen niet te ambitieus zijn, omdat ze realistisch zijn. Als wij die grote bedragen zien, zelfs als we vrijgekomen gronden verkopen, maken we ons best zorgen. Als businesscase 1, 2 en 3 bekostigd zijn en 4 en 5 komen later en we hebben daar geen geld meer voor, dan vind ik dat een trieste zaak. Wij maken ons daar als fractie zorgen over en willen dit graag uitgelegd krijgen, zodat we er meer vertrouwen in krijgen. Dat betekent niet dat we akkoord zijn met het plan. Het gaat ons om de vervolgslag, omdat we geen verwachtingen willen wekken bij besturen van onderwijsorganisaties die we niet waar kunnen maken. We vinden het best lastig om afwegingen te maken als we één plannetje krijgen, terwijl we de komende jaren nog grote zaken te doen hebben. Daar hebben we geen echte kaders voor. Moeten we daar niet naar kijken?
Mevrouw Vijge: Ik sluit me aan bij de vorige spreker over het verwachtingsmanagement. Ambitieus of realistisch, het blijft een zorgelijk punt in het kader van de uitvoering, financiën en de bouwsector

die onder grote druk staat. Het blijft een grote zorg of het realistisch is qua uitvoering. Hoe sterk staat de nieuwbouw op de locatie van De Sprengen in de planning? Of zijn er in de uitvoeringsplannen bezwaren die ons in de weg kunnen staan? Heb ik van de wethouder goed begrepen dat, als we gronden verkopen, de opbrengsten terugvloeien in het IHP?
Mevrouw Hardam: Gaat het via het principe dat wie het eerst komt, het eerst maalt? Houden we dan nog iets over voor de laatste in de rij?
De heer Boeve: De opmerking over de te donkere bril is een gezegde. Onze zorg zit bij het realistische i.p.v. het ambitieuze. Het IHP schept verwachtingen. Daar heeft GBP zorgen over.
De heer Van der Rhee: Ik heb nog geen antwoord gehad op mijn vooronderstelling dat de gemeente Heerde de afgelopen jaren geen reserve heeft aangelegd voor het onderhoud van de schoolgebouwen. Er komt nog informatie over de wetswijziging t.a.v. renovatie. Die had ik er graag bij gehad om te kunnen beslissen of dit een A- of B-onderwerp gaat worden. Juist t.a.v. de renovatie zie ik mooie mogelijkheden voor de Jenaplanschool die al snel op de rol staat. Daar ligt een open stuk. Hoe gaat dat eruit zien? Ik wil ook nog inzoomen op de ontwikkeling in Wapenveld-zuid. Ik heb gevraagd of er ruimte wordt gebouwd voor kinder-/peuteropvang. In het document staat dat KOM daar iets gaat doen. Zij hebben al veel gedaan bij de Jan Ligthartschool. Hoe verhoudt zich dat tot elkaar en klopt het dat KOM daar gaat bouwen? Of gaat de gemeente daar bouwen en gaat KOM daar huren? Of komt dat in de businesscase? T.a.v. de scholen die gaan fuseren zie ik een overzicht van het vloeroppervlak dat benodigd is. Op basis van de leerlingaantallen is er een ruimtebehoefte geformuleerd. Hoe zit dat met de vaste voet? Is er een vaste voet voor de ene school opgenomen en voor de andere? Of wordt hier uitgegaan van één school en is één keer de vaste voet opgenomen?
De heer Kasteel: De wethouder gaf aan dat niet bekend is wie welk aandeel moet dragen. Hierover met de scholen in gesprek gaan na vaststelling van het IHP baart ons zorgen. Ook hebben we nog geen antwoord gekregen of wettelijk is vastgelegd wie welk aandeel heeft.

Beantwoording door het college
Wethouder Nienhuis: Scholen hebben voor groot onderhoud bedragen gereserveerd die vrijvallen bij nieuwbouw of renovatie. De investeringen van onze zijde worden in 50 jaar afgeschreven, zodat het jaar van investeren niet zoveel uit maakt. Er wordt gevraagd of er een reserve is. Onder kopje 2.2 staat in het raadsvoorstel dat er geen reserve is aangehouden. De vraag over De Sprengen is pas te beantwoorden als de plannen concreet worden. Met de scholen is gesproken over de financiële haalbaarheid. Die is pas exact duidelijk bij de businesscases. Dat signaal is ook naar de scholen gegaan.

De heer Bresser: Er is gevraagd of de bouwsector onder grote druk staat en of de uitvoering realistisch is. Het is een aanzienlijke opgave, maar dergelijke bouwprojecten worden toch regionaal opgepakt. Die regio strekt zich over meerdere provincies uit en daarop is deze opgave niet zo van invloed. Er is gevraagd om informatie over de wetswijziging. Het wetsvoorstel daarvoor is nog in de maak en zal dit najaar naar de Tweede Kamer gaan. Wij hebben de kinderopvang bewust buiten de investering gelaten, omdat dit een commerciële functie is. Die functie moet zichzelf in principe terugbetalen, hetzij in de vorm van een investering, hetzij door een kostprijsdekkende huur aan de eigenaar van het schoolgebouw. Omdat het IHP over de investeringen in onderwijshuisvesting gaat, hebben we de kinderopvang daarbuiten gelaten. In de businesscase moet het wel een plek krijgen, zodat gemeente en schoolbestuur afspraken kunnen maken met de kinderopvang of er een locatie kinderopvang wordt aangeboden, wie de eigenaar van die huisvesting zal zijn en hoe die investering wordt gedekt. Voor de nieuwbouw hebben we gerekend met één vaste voet, omdat er na de fusie sprake is van één school. Over het aandeel van de bijdragen van de schoolbesturen ligt niet veel vast. Schoolbesturen in het primair onderwijs hebben een verbod om te investeren in huisvesting. Zij mogen de middelen die zij voor onderwijs krijgen niet in stenen investeren, maar wel in middelen die bijdragen aan een lagere energierekening. Als er een energiezuinig gebouw wordt gerealiseerd, mogen zij daar wel aan mee investeren als er sprake is van een beperkte terugverdientijd. Het voortgezet onderwijs mag geld dat men overhoudt van de bekostiging ook investeren in huisvesting. In het geval van de Noordgouw gaat het over renovatie en kan worden onderzocht welke reserveringen in hun meerjarenonderhoudsplan staan die kunnen worden aangewend voor de

investering in de renovatie, omdat die onderhoudswerkzaamheden dan ook worden meegenomen in de renovatie.

Wethouder Nienhuis: De fractie van D66/GL had nog gevraagd naar de financiën. Ik wil voorstellen dat we bij de eerstvolgende businesscase een uitgebreide toelichting bij doen. Dan weten de raadsleden hoe de daaropvolgende businesscases zullen verlopen. De heer Kasteel had gevraagd naar de verdeling. Dat is geen norm, maar wordt per geval bezien. Dat komt in de businesscase naar voren. Voorzitter: Wat wilt u bij de eerste businesscase toelichten? Wethouder Nienhuis: D66/GL wil worden meegenoemen in hoe de financiën in een businesscase in zijn werk gaat. Ik stel voor dat we bij de eerste de beste businesscase óf een uitgebreide toelichting doen óf dat we de tijd nemen die door te spreken. Dus een format hoe zo'n businesscase er dan uitziet.

Advies per fractie/samenvattende conclusie voorzitter:
De wethouder heeft aangegeven dat er nog een memo ARI komt. Wil de commissie dit behandelen als B-onderwerp?

Mevrouw Landman: Dat is prima. Ik ben blij met de toezegging van de wethouder om een businesscase een keer wat uitgebreider te bespreken, zodat we later sneller door stukken heen kunnen.
Mevrouw Vijge: Ik wil graag de antwoorden op de vragen afwachten en dit als B-onderwerp behandelen.
De heer Van der Rhee: De vragen worden beantwoord. Er zal in staan dat de wetswijziging renovatie er nog niet is, dus het gaat ons niet veel opleveren. Ik ben bang dat we de discussie opnieuw gaan doen, terwijl de richting van het IHP duidelijk is en het draagvlak ook. Kritische vragen hebben we kunnen stellen, dus dan hebben wij niet zo'n grote behoefte aan een uitgebreide bespreking. Maar dat kan ik pas zeggen als ik het antwoord op de vragen in de ARI heb gezien. Mevrouw Vijge sluit zich hierbij aan en stelt voor dat, als op basis van deze antwoorden de commissieleden willen dat dit een B-onderwerp moet worden, zij dit zo spoedig mogelijk doorgeven en dat het bij geen reactie een A-onderwerp kan worden. De heer Kasteel is het hiermee eens. Voorzitter: De griffie geeft aan dat dit kort dag is. Is dit haalbaar voor het college? Wethouder Nienhuis: De ARI volgt volgende week. Als de raad dit van een A- naar een B-onderwerp wil veranderen, kunnen zij dat tijdens de agendavaststelling aangeven.

De voorzitter vraagt of de commissie kan instemmen met dit voorstel. Dat is het geval.
Conclusie: de commissie stemt in met behandeling in de raad als A-onderwerp.

Slot Samenleving

7. Rondvraag Samenleving
De heer Kasteel: Op maandag 8 februari heeft het college een mail ontvangen van Stichting Berghuizerbad. In deze mail werd gesproken over de financiële toestand bij het Berghuizerbad. Onze fractie heeft hier begin deze maand een aantal schriftelijke vragen over gesteld. We zijn ons er van bewust dat de afgesproken beantwoordingstijd van 30 dagen nog niet verstreken is, maar na het lezen van de krant van afgelopen weekend willen wij toch vragen aan het college om ons z.s.m. te voorzien van antwoorden, aangezien dit al een tijdje speelt en, zoals de krant schrijft, er hangen donkere wolken boven het Berghuizerbad in Wapenveld.
Wethouder Nienhuis: De ARI is onderweg. Wij zijn in goed gesprek met het Berghuizerbad. De subsidie van het eerste kwartaal is overgemaakt en daarbij ook meteen het tweede kwartaal. Ambtelijk is er een uitnodiging gestuurd voor een afspraak om aard en omvang van de financiële problemen op tafel te krijgen. Wij hebben momenteel geen nauwkeurig inzicht in de financiële positie. Dat is wel nodig, omdat op 1 april een regeling wordt geopend waarvoor het Berghuizerbad in aanmerking komt. Op 11 maart ben ik bijgepraat door één van onze ambtenaren. Wij zijn voornemens daar een beroep op te doen. Dit betreft een coronaregeling; Specifieke uitkering ijsbanen en zwembaden.

Mevrouw Vijge: De fractie van de PvdA heeft ook een rondvraag ingediend over het Berghuizerbad. Ik stel hem toch nog, omdat we willen laten weten dat wij hier ook aandacht voor hebben. Bij de rondvraag heb ik een schriftelijk artikel uit De Stentor van afgelopen weekend bijgevoegd. Er hangen donkere wolken boven het Berghuizerbad. Het voortbestaan van het zwembad is vanwege de Corona-crisis in gevaar. Dit is wat uit het artikel in de Stentor van afgelopen weekend blijkt. Enige weken geleden hebben we ook kunnen lezen dat inwoners van de gemeente Heerde worden opgeroepen om donateur te worden van het Berghuizerbad om zodoende het bad financieel te ondersteunen. Is het college op de hoogte van de situatie waarin het Berghuizerbad momenteel verkeert? Is het college bereid om met de stichting Berghuizerbad in gesprek te gaan om te bekijken op welke wijze we als gemeente kunnen ondersteunen en helpen? Ik heb al antwoord gekregen, maar wilde toch graag deze rondvraag stellen.

De heer Van Ommen: Door de eventuele komst van de MFA Wapenveld op de beoogde locatie zagen de postduivenvereniging en de schietvereniging zich genoodzaakt om te vertrekken op de locatie waar ze zaten. Door de gemeente is toen wel een aanbod gedaan, maar de kosten die dit voor de Postduivenvereniging en de schietvereniging met zich meebracht waren zo hoog dat ze niet op dit aanbod in konden gaan. Dit lijkt ons niet de bedoeling. Wordt er nog naar een andere oplossing gezocht voor deze twee verenigingen? We kunnen ze toch niet zo ten onder laten gaan? Ik weet dat er met de schietvereniging is gecommuniceerd dat de gemeente niet verantwoordelijk is, omdat zij huurden van de postduivenvereniging, maar men kan toch wel bereid zijn verder te kijken naar een eventuele oplossing voor deze twee verenigingen?
Wethouder Nienhuis: Er is ruimschoots contact geweest met de postduivenvereniging. Zijn de kosten door ons zo hoog, of betaalde men zo weinig? Het is maar net hoe je het uitlegt. Wij hebben geen prijs afgegeven. Wel is er in één van de gesprekken een indicatie afgegeven. Het ging over Kanaaldijk 81. Het eerste contactverzoek was op 23 oktober 2019. Toen is ambtelijk met de postduivenvereniging gesproken. Vervolgens is op 21 november een bezoek gebracht aan Kanaaldijk 81 als vervangende locatie. Op 13 januari 2020 is er opnieuw een gesprek geweest en uiteindelijk is er op 10 februari een indicatie afgegeven. Dat ging om € 10,=/m^2 per jaar. Dat is hetzelfde bedrag als de voetbalverenigingen betalen. Echter, de postduivenvereniging betaalde jaarlijks €171,48 voor 264 m^2. Dan is € 10,=/m^2 voor een pand van 740m^2 een enorm verschil, maar niet onredelijk in vergelijking met andere verenigingen. De pacht van €171,48 voor 264 m^2 is natuurlijk aan de lage kant. Daar komt dat enorme verschil vandaan. De heer Van Ommen: Is er geen andere locatie die geschikt is voor hen? Wethouder Nienhuis: In mei 2020 heeft de heer Van Renselaar Wilma Blankvoort gebeld met de mededeling dat de postduivenvereniging eind 2020 zou worden opgeheven. Er is verschillende malen mailcontact geweest. De zoektocht is gestopt bij die mededeling. Ik begrijp van de heer Van Ommen dat de postduivenvereniging niet is opgeheven, maar dat is wel waar bij ons het traject is gestopt. De voorzitter vraagt de heer Van Ommen of hij akkoord kan gaan met een schriftelijke beantwoording van zijn vragen. De heer Van Ommen stemt hier in toe.

8. Sluiting
De voorzitter dankt een ieder voor zijn of haar inbreng en sluit de vergadering om 21.32 uur.